

Forslag

til

Lov om ændring af lov om priser og avancer.

Fremsat den 18. december 1973 af *Ømann, Poul Dam, Aage Frandsen og Morten Lange.*

§ 1.

I lov nr. 115 af 2. april 1971 om priser og avancer, som ændret ved lov nr. 337 af 15. juni 1973, foretages følgende ændringer:

1. § 2, stk. 1, affattes således:

„Det påhviler handelsministeren med monopoltilsynets direktorat som sekretariat at overvåge udviklingen i priser og avancer.“

2. I § 2 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

„Stk. 2. Ved ordet monopoltilsynet forstås i denne lov alene monopoltilsynets direktorat i dets funktion som handelsministerens sekretariat.“

Stk. 2 bliver herefter stk. 3.

3. § 4 affattes således:

„§ 4. For leverancer og ydelser vedrørende el, gas og biprodukter i forbindelse med fremstilling heraf,

fjernvarme,

offentlig trafik og transport, herunder havneafgifter, telefon og telekommunikation, radio- og fjernsynsspredning, renovation og for læge-, tandlæge- og dyrlægeydelser,

hvor priser, takster og honorarer fastsættes eller godkendes af staten eller af en kommune, må vedkommende myndighed ikke fastsætte eller godkende forhøjelser, der overstiger de i § 5, stk. 1, omhandlede omkostningsstigninger, forinden den fra monopoltilsynet har indhentet tilladelse hertil.

Stk. 2. Uanset bestemmelserne i stk. 1 kan vedkommende myndighed, dog tidligst

3 måneder efter monopoltilsynets afgørelse, fastsætte eller godkende forhøjelser af priser, takster eller honorarer for de i stk. 1 omhandlede leverancer og ydelser. Hvor staten fastsætter eller godkender priser, takster eller honorarer, kan godkendelse først finde sted efter godkendelse i finansudvalget i tilfælde, hvor staten oppebærer de ved forhøjelsen fremkomne indtægter, og i andre tilfælde i folketingets erhvervsudvalg. Hvor en kommune fastsætter eller godkender forhøjelserne, kan godkendelsen først gives efter vedtagelse af vedkommende kommunalbestyrelse.“

4. § 5 affattes således:

„§ 5. Ved erhvervsmæssigt salg af varer her i landet og erhvervsmæssig levering af tjeneste- og transportydelser her i landet må de den 1. april 1974 lovlige priser, takster eller honorarer ikke forhøjes med mere, end der medgår til dækning af omkostningsstigninger, der er indtruffet efter denne dato, og som er en følge af:

1) højere indkøbspriser for færdigvarer, råvarer, hjælpestoffer og emballage samt højere betaling for serviceydelser, herunder transport, leveret af andre virksomheder, og forsikringer,

2) stigninger i offentlige takster og afgifter,

3) øgede afskrivninger på nyinvesteringer, dog kun inden for de skattemæssigt tilladte rammer,

4) lejeforhøjelser i henhold til leje- og boliglovgivningen og øgede lejeudgifter i forbindelse med en virksomheds flytning,

5) lønstigninger, som ydes i henhold til kollektive overenskomster, eller — uden for

dette område — lønstigninger, som følger tilsvarende overenskomster.

Stk. 2. Uanset bestemmelserne i stk. 1 kan virksomhederne forhøje priserne med beløb, som monopoltilsynet tidligere har godkendt, men som ikke tidligere er indregnet i priserne.

Stk. 3. Ved fald i de i stk. 1 nævnte omkostninger skal priserne nedsættes tilsvarende.

Stk. 4. Monopoltilsynet kan undtage fra bestemmelserne i stk. 1 og 3, hvor det skønnes, at konkurrencen er tilstrækkelig til at forhindre en prisudvikling, der går ud over det resultat, der vil fremkomme i henhold til reglerne i stk. 1-3, eller hvor konkurrencen med udlandet skønnes tilstrækkelig.

Stk. 5. På områder, hvor monopoltilsynet har indført særlige regler om prisberegning, finder bestemmelserne i stk. 1-3 ikke anvendelse, så længe disse regler er i kraft.“

5. I § 6, *stk. 2*, indsættes efter „brancheorganisationer“ ordet: „, forbrugerorganisationer“.

6. Efter § 6 indsættes:

„§ 6A. Monopoltilsynet kan bestemme, at nærmere angivne avancer ikke må overskrides.

Stk. 2. Monopoltilsynet kan endvidere

foreskrive overholdelse af nærmere angivne kalkulationsregler.“

7. I § 9 indsættes efter *stk. 3* som nyt stykke:

„*Stk. 4.* Monopoltilsynet kan fastsætte reglerne om, at virksomheder skal kunne dokumentere deres prisberegning ved at føre arbejdskort eller lignende regnskab med forbrugt arbejdstid.“

Stk. 4 bliver herefter *stk. 5*, og ordene „stk. 1-3“ i denne bestemmelse ændres til: „stk. 1-4“.

8. I § 14, *stk. 3*, udgår ordene „eller hæfte“.

Efter *stk. 4* indsættes som nye stykker:

„*Stk. 5.* Monopoltilsynet kan i forbindelse med overtrædelse af loven påbyde tilbagebetaling af for meget erlagte beløb.

Stk. 6. Hvor overtrædelsen er af mindre omfang eller alene groft uagtsom, kan monopoltilsynet med vedkommende virksomhed aftale, at sagen afsluttes med vedtagelse af en bøde, der tilfalder statskassen.“

Det nuværende *stk. 5* bliver herefter *stk. 7*.

§ 2.

Denne lov træder i kraft den 1. april 1974.

Bemærkninger til lovforslaget.

Et af hovedformålene med lovændringerne er at effektivisere overvågningen af prisdannelser, idet det er konstateret, at en kollegial forsamling som monopolrådet ikke på overbevisende måde har kunnet følge prisudviklingen eller i rette tid været i stand til at gribe ind i afgørende prisstigningssituationer. Monopolrådets virkefelt indskrænkes herfter til det egentlige monopollovsområde.

Forslaget opretholder en vis kontrol med offentlige priser og takster, jvf. de særlige bemærkninger til ændringsforslag § 1 nr. 4.

Lovforslaget er opbygget som et ændringsforslag til den nuværende lov om priser og avancer af 2. april 1971. Dette er sket, uagtet at såvel socialdemo-

kratiet som SF stemte imod lovforslaget ved dets vedtagelse for at understrege, at der er tale om en permanent lovgivning.

Afgørende for de to partiers stemmeafgivelse var for det første, at reglerne om indregning af løn i priserne hindrede indregning af en række lønjusteringer (længlidning), og at loven var unødigt erhvervsfjendtlig og usmidig for en række erhverv. Det forhold, at lovens § 5, der omfatter vareområder, er gjort generel, mens § 6, der omfatter såvel varer som transport- og tjenesteydelser, kun bringes i anvendelse efter vedtagelse af specialregler af monopolrådet, har bevirket, at mens bl.a. industrien fuldt ud har måttet bære vægten af pris-

stoppet, har transport- og tjenesteydelsesområdet stort set været fritaget for byrderne ved prislovgivningen.

Lovgivningen om priser og avancer bygger her i landet på en antagelse om, at hvor fri konkurrence forekommer, er prissystemet den bedste regulator for allokering af ressourcer. På denne baggrund forekommer fordelingen af byrderne ved prislovgivningen i pris- og avanceloven ikke rationel. Accepterer man, at længere tids anvendelse af prislovgivning fremkalder „forvridninger“, er det nødvendigt at spørge: forvridninger i forhold til hvad? Svaret kan kun være i forhold til den situation, der ville fremkomme under fri konkurrence eller en tilstand, der ligger ret nær op ad denne. Såfremt et område af den ene eller anden grund er præget af en tilstand, der må opfattes som forskellig fra fri konkurrence, er det ikke rimeligt at hævde, at en prisregulering fremkalder „forvridninger“. Erfaringer fra de områder, hvor der gennem meget lang tid har været anvendt prisregulering, synes heller ikke at tyde på, at forvridningsfænomener opstår.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til nr. 1 og 2:

Ændringen sigter på, inden for denne lovs virkefelt, at give den fulde bemyndigelse til handelsministeren som ansvarlig over for folketinget uden monopolrådets eller dets forretningsudvalgs mellemkomst.

Til nr. 4 og 6:

I konsekvens af de betragtninger, der er anlagt i de alm. bemærkninger, er der sket en omredigering af §§ 5 og 6 og tilføjet en ny § 6A. Det „system“ for prisregulering, der herved fremkommer, kan beskrives på følgende måde:

Prisstoppet med nødvendige tillæg for en række omkostninger er i princippet gjort totalt inden for de områder, der normalt er omfattet af pris- og avancelove. § 5 er derfor udvidet til også at indbefatte transport- og tjenesteydelser. Hvor smidigere regulerings- eller styringsmåder kan anvendes, åbner loven mulighed for prismyndighederne til for enkelte virksomheder, vareområder eller brancher at benytte mere smidige systemer.

I § 5, stk. 4, foreslås således, at monopoltilsynet helt kan fritage for priskontrol, såfremt konkurrencen er tilstrækkelig effektiv til at styre udviklingen. Her er først og fremmest tænkt på, at meget væsentlige dele af industrien befinder sig i en konkurrencesituation i forhold til udlandet, som bevirker,

at prisregulering kan forekomme meningsløs. Hvor en ønsket effekt på prisudviklingen ikke forudsætter altomfattende regulering, vil det af hensyn til udviklingen af industriens investeringer og dermed internationale konkurrenceevne være rimeligt at fritage industrien for priskontrol forud for andre erhverv.

Også uden konkurrence fra udlandet kan der forekomme situationer, hvor det bør erkendes, at konkurrencen kan være så stærk, at dens virkninger vil være mere prishæmmende end prisindgrøb. I konsekvens heraf er i § 5, stk. 4, givet monopoltilsynet besked om at sammenholde, hvilken effekt konkurrencen kan have med virkningen af hovedreglen i § 5, stk. 1, og vælge den styringsmåde, der giver det bedste resultat. I kraft af denne regel må det forventes, at monopoltilsynet omgående meddeler f.eks. hele kolonialhandelen eller de væsentligste dele deraf dispensation.

Hvor det ikke kan antages, at konkurrencen er tilstrækkelig stærk til at forhindre en uønsket prisudvikling, bør det alligevel tilstræbes, at de ret stive bestemmelser i § 5, stk. 1-3, bliver afløst af mere smidige eller mere effektive regler. Reglerne i § 5 afspejler en ren omkostningsfilosofi, der meget ofte træffes i brancher, hvor konkurrencen er utilstrækkelig. Dog kan § 5 have den fordel, at der ikke oven på omkostningsstigninger kan lægges et sædvanemæssigt beløb eller procent til avance.

§ 6A indeholder to nye regler. I henhold til stk. 1 kan monopoltilsynet bestemme, at nærmere angivne avancer ikke må overskrides. Denne regel vil være særlig nyttig på en række områder såvel inden for butikshandelen som inden for tjenesteydelsesområdet, hvor der sædvanemæssigt kalkuleres med meget høje procentvise tillæg til indkøbsprisen for varen, respektive den produktive arbejds løn. Det er hensigten, at denne avancesats, der ikke må overskrides, typisk skal fastsættes væsentligt lavere end de almindeligt gældende satser. Dette vil indebære, at omsætningen koncentrerer sig på færre virksomheder. Der vil herefter kunne opstå en situation, hvor virksomhederne får et rimeligt overskud på et væsentlig lavere avancenniveau. Hvor omkostningerne er presset i vejret ved overfyldning af en branche, er det uden indgriben fra det offentlige side erfaringsmæssigt meget vanskeligt at komme frem til en konkurrencesituation med tilpas lave avancer. At de erhvervsdrivende selv opfatter en høj avancesituation med overfyldning som en skarp konkurrencesituation, modsiger ikke argumentationen.

I § 6A, stk. 2, foreslås, at monopoltilsynet får hjemmel til at fastsætte kalkulationsregler, der er tænkt som afløsning for de gældende regler i § 5, stk. 1-3

De bør anvendes i tilfælde, hvor konkurrencen ikke er tilstrækkelig til at frigive prisdannelsen, men hvor situationen heller ikke er sådan, at reglen i § 7, stk. 1, med rimelighed kan anvendes, d.v.s. at avancen ikke er typisk høj. Formålet med bestemmelsen er at hindre eller dog sinke en uønsket prisudvikling. Dette opnås ganske vist allerede ved § 5 stk. 1-3, men det kan dels opnås på en smidigere måde ved en kalkulationsregel, hvor denne skønnes anvendelig, dels kan kalkulationsreglerne give en bedre effekt, f.eks. ved regler om prisnedsættelser i forbindelse med effektivitetsstigninger. Monopoltilsynet har tidligere for monopolvirksomheder med held anvendt denne slags kalkulationsregler, hvorefter effektivitetsstigninger blev delt mellem virksomheder og forbrugere.

Hensigten med systemet bliver som helhed først at lægge en generel dæmper på prisudviklingen gennem reglerne i § 5, stk. 1-3, og derefter — så hurtigt som muligt — at smidiggøre den styring af økonomien, der kan opnås ved en pris- og avancelov gennem anvendelse af § 5, stk. 4, og reglerne i § 6A. Den del af erhvervslivet, der i det lidt længere løb bliver reguleret, vil næppe blive større end efter den nugældende lov, snarere mindre, men den samlede effekt på priserne vil, under forudsætning af en i øvrigt tilfredsstillende økonomisk politik, blive væsentlig større samtidig med, at skadelige sidevirkninger undgås i langt højere grad end under den nuværende lov.

I forbindelse med §§ 5 og 6A skal i øvrigt bemærkes, at formuleringen i § 5, stk. 1, nr. 5, om, i hvilket omfang lønstigninger kan indregnes, følger LOs henvendelse til handelsministeren ved vedtagelsen af den nuværende pris- og avancelov. Tilsvarende regler skal anvendes i forbindelse med kalkulationsregler fast-

sat i henhold til § 6A, stk. 2, og for § 6, i det omfang den vil finde anvendelse.

Til nr. 5:

I § 6 er der i ændringsforslaget givet forbrugerorganisationerne samme *forhandlingsret* over for monopoltilsynet, som i henhold til den gældende lov tilkommer brancheorganisationerne.

Til nr. 7:

En vigtig ny regel indføres i nyt stk. 4 i § 9. Stykket giver monopoltilsynet adgang til at fastsætte regler om, at virksomheder skal kunne dokumentere deres prisberegning ved at føre arbejdskort eller lignende. Reglen søger at modvirke, hvad der i en række brancher kaldes at „stive timerne“, d.v.s. at der faktureres flere timer, end der faktisk udføres. Reglen vil antagelig kunne finde rimelig anvendelse på en lang række reparationsområder.

Til nr. 8

Hæftestraf anvendes sjældent, og det må anses for virksommere at anvende større bøder.

Indføjelser af et nyt stk. 5 er foreslået for at give monopoltilsynet hjemmel til at påbyde erhvervsvirksomheder at tilbagebetale for meget erlagte beløb til kunderne. Denne regel er for erhvervslivet en lempelse i forhold til den nugældende regel, hvorefter monopoltilsynet kun har valget mellem at foranledige rejst tiltale mod vedkommende erhvervsdrivende eller lade overtrædelser passere upåtalet.

Endvidere foreslås indføjet et nyt stk. 6, der på linie med visse andre offentlige myndigheder giver tilsynet mulighed for at aftale med en virksomhed, at overtrædelsessager kan afsluttes med en vedtagelse af en bøde, der tilfalder statskassen. Reglen er en lempelse af de gældende tiltaleregler.